

Les llengües, com a medi i mitjà de la teologia, el dret i la pastoral

Ferran Blasi i Birbe

I. Formació humanística

A un prevere, secular o religiós, que repassi la història de la renaixença literària de Catalunya que es va iniciar poc més de cent cinquanta anys enrere, li ha de fer un goig particular de comprovar la cultura humanística que han rebut els alumnes dels seminaris diocesans i dels centres de formació religiosos, i que s'ha palesat en la realització de tantes iniciatives en l'ordre pastoral, científic i literari.

Una mostra n'ha estat -i no ens preguntem si ho és en el present, però voldríem augurar que ho fos en l'esdevenidor- el conreu de les llengües clàssiques -el llatí i el grec-, i en un altre àmbit, l'hebreu, i que ha fet possible, per exemple, que en l'elenc de traductors i revisors de la Fundació Bernat Metge, hi hagi hagut sempre una presència selecta de capellans. Pensem en Carles Cardó, Cebrià Montserrat, Salvador Galmés, Llorenç Riber, o Tomàs Bellpuig; o en el secretari de la Fundació Bíblica Catalana, Josep Maria Aragonès, que tingué part en l'obra col·lectiva *Aurea dicta*, o en el qui ara mateix ha traduït la *Iliada* en hendecasil·labs, Manuel Balasch.

I els qui han menat els treballs per a la versió dels textos litúrgics al català, com Quirze Estop i Jaume Fàbregas. I en altres àmbits, un home de fidelitats, el canonge de Tortosa, Dr. Joan Baptista Manyà que, a més de les seves nombroses obres en català, tan llegidores, deixà, en llatí, sòlidament estructurats, els voluminosos toms de *Theologoumena* que, amb tanta cura, elaborà i edità.

I el mateix es podria dir dels qui van animar d'altres empreses pastorals o intel·lectuals, com el "Foment de Pietat Catalana", que evoca la tasca d'Eudald Serra, Pere Ginebra, o el jesuïta pare Ignasi Casanovas, entre altres. I també es pot al·ludir a les dels claretians, marcats per la labor ingent de sant Antoni Maria Claret, a qui es deuen obres de caire popular com el *Catecisme de la doctrina cristiana* i el *Camí dret i segur per arribar al cel* i altres de diversos gèneres, i la fundació de l'Editorial Llibreria Religiosa. Així, els qui, com el pare Josep Maria Mir, als edificis de l'antiga universitat de Cervera van aviar Palaestra latina o a Roma han cultivat la més alta llatinitat.

O els qui van anar pel seu compte, com el canonge Josep Maria Llovera que, amb la mateixa elegància d'estil escrivia un tractat de sociologia cristiana o traduïa en versos catalans un himne teològic de Sant Tomàs d'Aquino, o Miquel Costa i Llobera, el pare Miquel d'Esplugues, Lluís de Carreras, Miquel Melendres, Antoni Griera, Albert Bonet i Joan Bonet i Baltà, o Pere Ribot. I no oblidem la tradició musical religiosa, en la qual s'han anat combinant l'atenció als gèneres populars i al cant gregorià, on trobem noms com el vigatà Mn. Lluís Romeu o el barceloní Mn. Francesc de P. Baldellò, i la notabilíssima tradició montserratina.

I l'incomparable Jacint Verdaguer, no és pas menys notable per les ressonàncies clàssiques, en l'argument i en la mètrica, que pel to piadós i popular dels seus versos, sovint curts i arrodonits.

És sorprenent que un país de les dimensions del nostre abundi talment en l'època contemporània en traduccions directes de la *Bíblia* al català, fetes a partir dels texts originals, en les quals han tingut part activa sacerdots seculars i religiosos, especialment benedictins,

caputxins, jesuïtes, franciscans, escolapis i claretians, i ja no ho cal dir, també professors universitaris laics, com Carles Riba o Josep Maria Millàs i Vallicrosa. I que hi hagi hagut figures tan polifacètiques com el Dr. Frederic Clascar, o que en la persona del benemèrit Dr. Ramon Roca-Puig, el treball dels nostres papiròlegs sigui universalment apreciat.

El canonge Jaume Almera, fundador, al seminari de Barcelona, del museu de geologia, que ha estat, de fet, una veritable escola d'aquesta especialitat, i els qui han seguit les seves petjades - Norbert Font i Saguer, Josep Ramon Bataller o Lluís Via Boada-, en el treball dels quals el llatí ha ressonat també en els noms científics de les disciplines en què han investigat.

No han estat rars els casos, al llarg de tots aquests anys, de clergues catalans que, per la seva preparació en aquestes matèries hagin estat posats pel Romà Pontífex al front de dicasteris romans o d'organismes o facultats eclesiàstiques en què és *conditio sine qua non*, per a destacar en la investigació i la docència, el coneixement d'aquestes llengües: els qui hi han entrat per la història, com el cardenal Anselm Albareda, prefecte de la Biblioteca Vaticana, o per la musicologia, com l'abat Gregori Sunyol, Mons. Higini Anglès, o Mons. Valentí Miserachs, o pel dret canònic, com el cardenal Josep de Calassanç Vives i Tutó.

Que se'ns permeti, amb una afectuosa referència al degà dels pastors de les nostres diòcesis - el Dr. Ramon Masnou, bisbe emèrit de Vic qui, des del seu lúcid retir continua fent una notable tasca literària en el terreny pastoral-, expressar l'homenatge que mereixen els altres col·legues seus, els vivents en l'actualitat, i els qui ja han traspassat el llindar de la Casa del Pare, que han tingut el mateix afany. Tots ells l'han pogut també copsar en antecessors seus, com els bisbes Josep Torras i Bages o Josep Morgades i l'han sabut encomanar als seus col·laboradors.

El coneixement del llatí i del grec en els clergues ha fet possible l'accès directe als clàssics i a les fonts -històriques, patristiques, litúrgiques, teològiques, jurídiques- o als repertoris publicats, i -sens perjudici de la utilització d'altres llengües- els ha facilitat la possibilitat d'entendre's, en qualsevol indret del món, amb els altres homes de lletres, en el llatí que han après, com a llengua ben viva, en l'època de llurs estudis.

II. El llatí i el català

M'atreviria a dir que el desenrotllament de la gramàtica catalana moderna, i la confecció de diccionaris modèlics -des de l'Alcover-Moll i el de Pompeu Fabra- fins als de l'Enciclopèdia Catalana o el de l'Institut d'Estudis Catalans, ha tingut com a una de les concauses, la presència en aquells àmbits, com a col·laboradors o com a crítics, d'homes que han passat pels seminaris, per Montserrat, o per altres cases religioses, i que els ha fet fixar-se en les arrels llatines del català.

I jo gosaria afegir encara una altra consideració, i és que aquest coneixement del llatí ha repercutit en el fet que una alta proporció de clergues parlin primorosament i escriguin amb correcció el català, i que, al llarg de les èpoques en què no s'ha ensenyat a les escoles, ells hagin contribuït a la pervivència d'aquest, com a idioma també literari.

De totes les llengües derivades del llatí, el català és, sens dubte, amb l'italià, una de les més properes a la soca, tant pel que fa a l'estructura morfològica i sintàctica, com a la semblança de les paraules, que denoten un origen comú. Per això el coneixement de la llengua llatina facilita el de la catalana, i el de la catalana ha de ser un incentiu per a aprofundir la llatina.

III. D'on vénen els articles

El qui resta sorprès perquè en els parlars catalans hi ha dues famílies d'articles, frueix amb el descobriment del fet que, com que en llatí no hi ha articles, els de les llengües modernes

deriven d'algun pronom. I així, s'adonarà que les formes normatives "el", "la", "els", "les" vénen de *ille*, *illa*, i que les del parlar salat, "es", "s'", "sa", "es" "ses", d'alguns indrets de la Selva i de l'Empordà, i de les Illes, i de la toponímia d'altres llocs, com a l'Anoia i al Baix Llobregat -Sant Esteve Sesrovires, Sant Just Desvern, o Sant Joan Despí, a les portes de Barcelona- tenen llur origen en *ipse*, *ipsa*.

IV. *Ipse* i *idem*, i pronom relatiu

I a propòsit d'aquesta paraula no és inútil saber que el llatí té dos adjectius o pronoms que expressen una certa idea de "mateix", o "igual", bé que amb matisos diferents: *ipse*, *ipsa*, *ipsum* i *idem*, *eadem*, *idem*. En això aquesta llengua supera la grega, generalment tan rica que, per a aquest ús, només n'utilitza un: *autòs*. Amb el primer, *ipse*, es recalca la igualtat amb un mateix: *ego ipse*, jo mateix; «*Deus ipse veniet, et salvabit nos*», «Déu mateix vindrà i ens salvarà», d'acord amb el text que trobem a la *Vulgata* llatina (Is 35, 2); «*Iesus Christus heri et hodie, ipse et in saecula*» (Heb 13, 8), també segons la Vg: «Jesucrist és el mateix, ahir i avui, i pels segles». I la pietat cristiana, seguint sant Bernat, expressa la confiança en Maria amb les paraules "*ipsa duce*", recalcant que ella ens guia; i amb el segon, *idem*, s'assenyala la identitat amb un altre, com en el conegut text en què Vicenç de Lerins recorda que les formulacions de la fe han de ser acollides «*eodem sensu, eademque sententia*», en el mateix sentit, homogèniament.

I, si la dita *ipso facto*, amb què hom es refereix a allò que passa pel sol fet de produir-se alguna cosa, ve d'una de les formes, el mot *idem*, amb el qual, per convenció, es vol remarcar que tot un text és igual, procedeix de l'altra. I alguna vegada s'empren, juntes, les dues, completant-se: «*tu autem idem ipse es*», «i tu mateix, romans igual» diu el Ps 101 (102), 28, també segons la versió de la Vg, adreçant-se a Déu. I amb el sentit d'*ipse*, a voltes s'hi assembla un ús de l'adjectiu "propi", com en la locució *motu proprio*, de pròpia iniciativa.

També el pronom relatiu *-qui, quae, quod-*, tan bàsic, pot donar la clau per a una bona utilització d'algunes formes, tant simples com compostes: per parlar de si hi ha "quòrum" en alguna votació; quan s'escriu un "quòdlibet" o es produeix un *quid pro quo*; o es tracta de les relacions entre el patrimoni del de *cuius*, i qui l'ha d'heretar.

V. D'algunes declinacions

Els qui tenen dificultat amb les vocals neutres, i no saben com escriure, per exemple, els femenins del singular i del plural, els ajudarà la comparació amb la primera declinació llatina, que inclou molts noms d'aquell gènere, els quals tenen el nominatiu singular en "a", i en plural, fan "ae"; i de manera semblant, també en català escriuran "rosa" en singular, i "roses" en plural.

El qui sap les diverses formes de les paraules de la 3ª declinació, podrà resoldre alguns dubtes: com que es declina *servitudo -inis*, o *habitus -inis*, aquesta "d" es mantindrà, i en català serà "servitud" i "habitud", però si fa *salus -utis*, *virtus -utis*, escriurem, en canvi, "salut", i "virtut", amb "t". I, ja que en llatí hi ha una paraula masculina que és *retis -tis*, un, si vol, podrà dir "un ret" en comptes d'una "xarxa", sobretot si es refereix a una bossa de malla per a recollir la cabellera.

El coneixement de diversos noms llatins farà apreciar la varietat de formes catalanes que en provenen: per exemple, de *fortitudo*, "fortitud", "fortalesa", o "fortesa" i si ens plau "fortea", com en alguns clàssics. De *bonitas*, "bondat" i "bonesa". Mentre que de *tristitia*, derivaran "tristes" i "tristor". I d'*altitudo*, "altitud", "alçària", "alçada" i "altura", en part coincidents, i en part divergents. I el mateix es podria dir pel que fa a les que vénen de *vetustas*: "vellesa", "vellura", "vellúria" i "vetustat"; de *malitia*: "maldat", "malícia", "malura". I de *temperantia*: "temprança" i "temperància". I *amaritudo* inspira "amargor" i "amargura". I de l'arrel de *simplex -icis*, són

"simple" i "ximple", "simplicitat" i "ximpleria". I, tot conservant-se intacta la paraula llatina *perfidia*, que significa pròpiament deslleialtat o maldat, hom s'alegrarà pel fet que un ús posterior hagi donat lloc també a un sentit més benèvol, com és el de "porfídia", i "porfidiós", i s'hagi passat a la idea d'"obstinació" o "entestament" que ha induït la mutació de "pèrfids" a "porfidiosos", i assuauja certs usos antics.

VI. Formes cultes i populars

Sovint, una variada derivació d'una o diverses arrels donarà lloc a formes, unes vegades populars i d'altres arcaïques: de *dolens -entis* vindrà "dolenteria", "dolença" o "dolent"; de *vacuus* derivarà "vacuïtat", i "buidesa" o "buidor". I el qui no vulgui usar el popular "pair," o els seus derivats "païment" o "païdor", del culte *digero* o *ingero*, en treurà "digerir", "ingerir", "digestió", "ingesta" o "digest".

De vegades crida l'atenció el fet que d'una paraula més aviat culta, deformant-se, en surti una altra de popular: de *volumen*, "volum" i "embalum", i de *consortium*, "consorci" i "conxorxa", o que aparegui un mot de tall grecollatí, com "andròmina". I que *disciplina* doni, no solament "disciplina", sinó també "deixuplina". O que amb audire estiguin emparentats "audició" i "oïda", i els contraposats "exaudir" i "desoir".

VII. Etimologies

L'interès per les etimologies ajudarà de vegades a esvair dubtes. Així, al qui es pregunta per què en català i en altres llengües s'escriu "moviment", o "movible", amb "v", i en canvi, "mòbil", amb "b". Potser esbrinarà que en llatí, de l'arrel originària, el verb *moveo*, moure, se'n va derivar *movibilis* que després va evolucionar cap a la forma sincopada *mobilis*. I en català, i en altres llengües, quan la paraula s'escurça, ens hem quedat amb la segona "b", i diem "mòbil", i en castellà amb la primera "v", i diuen *móvil*.

El fet que, de la virtut intel·lectual, anomenada amb paraula grega, *synderesis*, llatinitzada, n'hagi sortit la de "senderi" -recordem la dita "aquell no té seny ni senderi"-, diu molt en favor de la formació clàssica de les persones que ja en èpoques llunyanes l'empraven. I no és estrany que, del nom d'un emperador, i de la seva abundosa taula, en descendeixi una paraula ben expressiva: "tiberi".

I diguem, de passada, pensant en una paraula de gran utilitat que, si se sap que *res rei* significa "cosa" -i d'allí vénen derivats com "realitat", "real", o "realment"-, es comprén millor que per a donar nom a allò contrari a la idea de cosa, es digui "no-res", amb la negació al davant.

VIII. Amb tots els "ets" i "uts"

El coneixement de les conjuncions aplicat a la diplomàtica, haurà ajudat a escriure un document amb tots els "ets" i "uts", partícules -la conjunció copulativa *et* i la final *ut*- que surten sovint en els inicis dels escrits, perfilades amb una lletra capital especialment acurada. Una consideració semblant es podria fer quant a la paraula "busilis": trobar el busilis -i millor encara si l'escrivíssim "busil·lis"-, és a dir, el "quid" d'alguna qüestió. És una expressió que recullen els diccionaris castellans, i que se sent també a casa nostra, i que pot haver tingut origen en la divisió, feta potser de manera maldestra per algun vell copista, de les paraules in *die-bus illis*, tan repetides com a inici dels fragments de l'evangeli destinats als llibres litúrgics.

I el qui ha llegit en llatí *adhuc* amb un valor temporal de "fins ara" o "encara", procurarà utilitzar bé aquest mot en català -"àdhuc"-, que és un sinònim culte de "fins i tot", i no se li acudirà

confondre'l amb la forma *ad hoc*, per a indicar una relació de finalitat amb una cosa. I, si ha vist "ultra", emprat com a adverbí o preposició amb el sentit de "més enllà" no li passarà pel cap la temença que un ús en català, en el sentit de "a més", pugui tenir una connotació política.

IX. Famílies de paraules

Mai no es valorarà prou el coneixement adquirit d'un dels verbs més utilitzats: el *fero*, el significat primari del qual és "portar", amb les diverses formes amb què s'enuncia: *fero, fers, ferre, tuli, latum*, que, en formes simples o compostes, donen lloc a paraules ben importants: "conferència", "referència", "deferència" o "inferència", i "col·lació", "relació" i "il·lació", "oferiment" i "oblació". I encara podríem afegir que la frase gràfica "això és una llauna" tindria un sentit més satisfactori si es convertís en "això és una lata", ja que "lata" pot ser allò que s'allarga desmesuradament, i es "dilata", com li passa a un tràmit administratiu o a un procés judicial, que sofreixen una "dilació". O quedarà més clar que, si s'utilitza un mot, *lato sensu*, es vol dir que s'ha d'entendre en sentit ampli, al contrari de *stricto sensu*.

X. En el llenguatge jurídic i pastoral

Esperem que hom es resistirà a eliminar certes expressions del llenguatge literari i el forense: quan es distingeix entre *de facto* o *de iure*, "de fet" o "de dret", i encara, anant més lluny, es pretén superar el que és *de iure condito*, que està d'acord amb el dret vigent, i arribar a allò que seria *de iure condendo*, del dret que s'està fent. I, si es vol matisar, es fa una afirmació *mutatis mutandis* o *servatis servandis*, canviant o tenint en compte el que calgui, o *caeteris paribus*, a igualtat de tota la resta; o si s'ha de remarcar que un tracte serà ferm, *rebus sic stantibus*, si les coses es mantenen així. O quan s'argumenta *a sensu contrario*, en sentit contrari, o es vol esbrinar si en l'actitud de l'altra part hi ha un *animus iocandi*, una intenció de bromejar, o bé un *animus iniuriandi*, d'injuriar, o si es dóna per sabut que hi ha d'haver una *non reformatio in peius* d'una sentència, que no s'admetrà un canvi a pitjor; i quan en algun document s'hi valora la importància de les coses *obiter dicta*, dites de pas. Hi ha qui prefereix actuar *fortiter in re et suaviter in modo*, amb fermesa en el fons, i amb suavitat en la forma, i qui ho fa *manu militari*, amb mà dura.

I allò de *melior est condicio possidentis* -és millor la condició de qui té la possessió d'una cosa-, continuarà essent un criteri útil en matèria jurídica i moral, i en qualsevol cas, per fortuna, en favor de tothom, no decaurà el criteri de *in dubio, pro reo* -en cas de dubte, cal afavorir el reu-, en les actituds pastorals i en matèria penal.

XI. De cap a peus

Un vol estudiar una qüestió *a radice*, fins al fons, i un altre, més aviat, *per summa capita*, superficialment, encara que sigui la de la renda *per capita*.

I a propòsit d'aquest mot, *caput -itis*, "cap", no es podrà passar amb indiferència davant d'una munió de derivats, com ara els que indiquen preeminència: el "cap", "el conseller en cap", "el cap de taula", "el cap de casa", "el cap del dol", "el cap i casal", "el cap de colla", i tants d'altres: "capítol", "capitell", "capitació", "capital" o "cabdal", "capità", "capitost", "caporal", "capitalista" o "capatàs", o dels que se'n deriven a través de la forma catalana: "caparró", "caparrut", "cabut", "capirot", "caperulla", o "cabiscol". O els que fan pensar en l'extrem més destacat: el qui està xop "de cap a peus", el qui després de viatjar "d'un cap a l'altre de la terra", torna a "fer cap" a casa, per "cap d'any", o per passar-hi el "cap de setmana".

I se sabrà com "capturar-se" i no "capficar-se", ni tenir "maldecaps", o evitar els "trencacaps": de vegades, "cabussant-se" a la piscina, i d'altres, "fent una capitomba" al gimnàs; o com col·locar unes peces "capiculades". Hom s'adonarà que sol ser veritat allò de "tants caps, tants barrets". I de vegades hom comptarà "pel cap baix" i d'altres, "pel cap alt". I es trobarà particularment significativa l'expressió *capitis deminutio*, que ve del dret romà, per a referir-se a la pèrdua, lamentable, de certs drets civils.

El qui s'aprèn de cor, un text, de cap a peus, al peu de la lletra, no necessàriament li donarà després una interpretació *ad pedem litterae*, ni pedestre, però sí que anirà amb peus de plom, pas a pas, *pedetemptim*, sense que per això se senti lligat de peus i mans. I si sap que *pes pedis* vol dir "peu", li semblarà molt natural que algunes coses que coneix ben bé es diguin "pedal", "pedestal", "pedicura" i "peduncle", i endevinarà d'on ve el mot "pedania", o que "pedi pèdia" és quelcom relatiu al peu. I si, a més, ha estudiat un poc de grec, sabrà que en aquesta llengua, peu es diu *pous podós* i que hi ha també paraules derivades, de vegades amb sentits iguals a algunes de les anteriors, com són les de "pòdium", "podologia" i "podòmetre". I si, per altra banda, no ha oblidat que, en la llengua hel·lènica, hi ha una altra veu *-país paidos-* que significa "infant", i que és l'arrel de paraules boniques com "pedagogia", "pediatre", "logopèdia", i també d'altres que no són de grata recordació, es trobarà en millors condicions per no confondre unes i altres.

XII. En d'altres pobles

Es pot pensar que l'apreci a les arrels llatines ens farà entendre les habituds d'altres pobles que, tot i ser més llunyans del món mediterrani, han posat l'*habeas corpus* en les seves lleis fonamentals; ens han ensenyat a parlar de campus universitari, i del *curriculum vitae* o dels *curricula*, ben declinades aquestes paraules, segons el gènere, nombre i cas; i també que amb les inicials "a.m." i "p.m.", vulguin dir *ante meridiem* i *post meridiem*, abans o després del migdia; i que els historiadors escriguin "a.U.c.", i llegeixin *ab Urbe condita*, des de la fundació de l'Urbs, és a dir, de Roma; i que els corresponsals de premsa donin la notícia de la benedicció del Summe Pontífex *Urbi et orbi*, a l'Urbs i a l'orbe enter.

XIII. De l'ús litúrgic

Un altre capítol seria el de les expressions llatines provinents de l'ús litúrgic, que hom encara recorda, sobretot si formaven part d'algun cant, la qual cosa en facilita sempre la memorització. Així, escau plànyer algú, comentant que està fet un *ecce homo*, o que passa en la vida per un veritable via crucis; es parla d'un "tol-le-tol-le", en el sentit d'un clamor d'indignació; o es diu d'un altre que és un tros de "quòniam". O es bromeja amb algú dient que li agraden els *cum quibus*, per referir-se als diners, i això, tal vegada perquè a continuació d'aquestes, al prefaci de la missa, s'hi sentien les paraules *et nostras voces* que, si es pronunciaven a la catalana, fàcilment es podrien relacionar amb les "bosses" on podien anar a parar.

XIV. Neologismes i argot mèdic

Segurament ara no es posaria el nom d'òmnibus a un col·lectiu de passatgers, fos o no fos gratis el transport, o en tot cas quedaria apocopat en bus, a la manera anglosaxona; ni potser el de "lavabo", encara que cal recordar que, fa ben poc, s'ha donat el nom de "vídeo" -extret d'un verb de la 2ª conjugació, "jo veig", correctament pronunciat, amb l'accent sobre la "i"-, a un dels estris més universalment difosos del món dels mass media. I notem encara que, a través de l'anglès ens ha vingut aquesta paraula llatina -els media-, pròpia de la comunicació de masses.

I es de suposar que ja es quedaran en l'argot mèdic, a més de moltes paraules tècniques, i de les que serveixen per a denominar tant els microbis, bacils o virus, com les malalties, també aquelles que han estat consagrades per un ús inveterat, per exemple, alguns eufemismes, o d'altres de significació ambigua, com la forma d'origen verbal "placebo", o la qualificació d'"èxitus", que es dona a una operació quirúrgica que ha tingut un resultat letal.

XV. No són anacronismes

El que seria difícil de dir és si avui dia, amb la davallada de la llengua de Roma, que s'està experimentant, algú s'animaria a donar el títol de *Quo vadis?* a aquella espectacular pel·lícula que tothom coneix, o a la novel·la de la qual és adaptació. O si una marca comercial jugaria encara amb la frase "non plus ultra" -la que donava sentit a les columnes d'Hèrcules, com a fi del món-, reprenent-la com a distintiu de qualitat, paraules que els navegants de la mar i de l'espai, de l'edat moderna, retocaren, per mostrar llur voluntat d'anar *plus ultra*, i més enllà del *Finis terrae*.

Agrada, per tot això, trobar una col·lecció de cançons de Raimon amb el títol de *Indesinenter*, incessantment. I, ja no ho cal dir, que les composicions musicals de Beethoven continuïn catalogades segons el número d'*opus*.

XVI. Cara al futur

I encara que, sens dubte, en el futur, els ordinadors facilitaràn les traduccions, tindran un doble avantatge els qui siguin capaços d'accedir directament als fons on es troben els clàssics de l'humanisme, llegint-los en la llengua en què s'ha fet gran part de la ciència, tant en matèries religioses com profanes, i de la història, tant l'eclesiàstica com la civil, en el nostre vell món, fins fa un parell de segles.

I qui sap si, després d'una situació de *statu quo*, -diguem-ho encara amb un cultisme manllevat del vocabulari de les relacions internacionals- es tornarà a valorar el llatí com a patrimoni universal, més que no pas qualsevol de les llengües modernes que, en un moment determinat, siguin també un útil vehicle d'expressió, i amb les quals tal vegada es mantindrà un amical *modus vivendi*.

Ferran Blasi i Birbe
Doctor en Teologia. Periodista. Lletat.

Reproduït amb el permís de: info@temesdavui.org